

หลักฟังความสองฝ่ายในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

นางสาวมณียาภรณ์ ระตินัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE PRINCIPLE OF AUDI ALTERAM PARTEM IN CIVIL PROCEDURE

Miss Maniyaporn Ratinai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

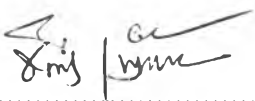
Academic Year 2006

Copyright of Chulalongkorn University

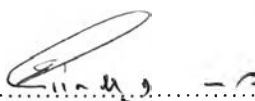
491726

หัวข้อวิทยานิพนธ์	หลักฟังก์ชันสองฝ่ายในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
โดย	นางสาวมณีนภรณ์ ระตินัย
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม (ถ้ามี)	อาจารย์ ดร.วรรณชัย บุญบำรุง

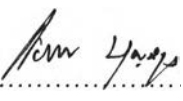
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทนิติศาสตร์

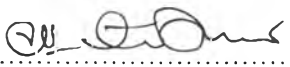

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อธิพันธ์ เต็มบุญชัย)

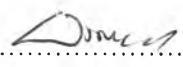
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ (พิเศษ) อรรถนิติ ดิษฐอำนาจ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม (ถ้ามี)
(อาจารย์ ดร.วรรณชัย บุญบำรุง)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ (พิเศษ) จรัญ ภักดีธนากุล)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ธานิศ เกศวพิทักษ์)

มติยาภรณ์ ระตินัย : หลักฟังความสองฝ่ายในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง.

(THE PRINCIPLE OF AUDI ALTERAM PARTEM IN CIVIL PROCEDURE)

อ.ที่ปรึกษา: รศ.ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ, อ.ที่ปรึกษาร่วม : อ. ดร.วรรณชัย บุญบำรุง, 152 หน้า.

หลักฟังความสองฝ่าย (Audi alteram partem) เป็นหลักทฤษฎีกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่เป็นสัญลักษณ์แห่งความยุติธรรมและมีฐานะเป็นหลักประกันสิทธิขั้นพื้นฐานในการต่อสู้คดีสำหรับคู่ความ หลักการนี้กำหนดห้ามมิให้ศาลจัดทำคำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่งอาจมีผลกระทบต่อสิทธิของคู่ความ หากมิได้รับฟังและมีได้ให้โอกาสแก่เขาในอันที่จะชี้แจงแสดงเหตุผลก่อน รวมทั้งกำหนดให้ศาลจะต้องเอื้ออำนวยให้คู่ความทุกฝ่ายได้รับสิทธิต่างๆ ที่จะช่วยให้เขาสามารถโต้แย้งต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ เช่น การจัดให้คู่ความได้รับทราบข้อกล่าวหาหรือเรื่องที่ฟ้อง รวมทั้งรายละเอียดเกี่ยวกับคดีภายในระยะเวลาอันสมควร การให้โอกาสอย่างเพียงพอสำหรับโต้แย้งคัดค้าน

ในอดีต หลักฟังความสองได้รับยึดถืออย่างเคร่งครัด แต่ต่อมาเนื่องจากการบังคับใช้หลักฟังความสองฝ่ายอย่างเคร่งครัดก่อให้เกิดข้อขัดข้องในทางวิธีพิจารณา ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงไปของแนวความคิดเกี่ยวกับความยุติธรรมสมัยใหม่ที่จะต้องประกอบไปด้วยมิติแห่งความยุติธรรม 3 ประการ คือ การได้มาซึ่งคำพิพากษาที่ถูกต้อง ความรวดเร็วในการดำเนินคดี และค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม จึงทำให้หลักการนี้มีข้อยกเว้นมากขึ้น ซึ่งจากการศึกษาทำให้สรุปได้ว่า ปัจจัยที่จะนำมายกเว้นต่อหลักฟังความสองฝ่ายได้โดยเหมาะสม ได้แก่ ความรวดเร็วในการดำเนินคดี การรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาล ความไม่สุจริตของคู่ความ ความฉุกเฉิน การดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยลับ การรักษาพยาบาลหลักฐาน ความคุ้มค่าในการดำเนินคดี และเมื่อพิจารณาถึงข้อยกเว้นหลักฟังความสองฝ่ายที่มีอยู่ในประเทศไทยในปัจจุบัน พบว่าข้อยกเว้นหลักฟังความสองฝ่ายที่มีใช้อยู่ในประเทศไทยได้ยกเว้นต่อหลักฟังความสองฝ่ายอย่างเหมาะสมแล้ว

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์..... ลายมือชื่อนิสิต.....
ปีการศึกษา.....2549..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4686289034 : MAJOR LAWS

KEY WORD: CIVIL PROCEDURE LAW / AUDI ALTERAM PARTEM.

MANIYAPORN RATINAI : THE PRINCIPLE OF AUDI ALTERAM PARTEM IN CIVIL PROCEDURE. THESIS ADVISOR : ASSOC.PROF.APIRAT PETCHSIRI, Ph.D., THESIS COADVISOR : WANNACHAI BOONBUMRUNG, Ph.D., 152 pp.

The principle of Audi Alteram Partem is a part of a civil procedural law theory. This principle is considered as a symbol of justice and as a guarantee of fundamental rights of disputing parties in litigation. Based on this principle, no court shall make any judgment or order that may affect the rights of disputing parties without admission and giving an opportunity for disputing parties for any explanation and the court shall also serve all disputing parties to have rights for objection and litigation without limitation; making an arrangement for each disputing party to acknowledge the charge or the subject of the plaint including all detail about the case within the appropriate time, and giving an adequate opportunity for disputing.

In the past, the principle of Audi Alteram Partem was strictly observed. However, later on, the strict observation causes difficulties in the pragmatic respect of procedure. Besides, the modern justice concept is changed and shall include three-dimension mandatory components of justice; acquisition of proper judgment (the dimension of truth), speed of justice (the time dimension), and the proper cost of justice (the cost dimension). This new concept has generated more exceptions against the principle. This study found that the reasonable facts causing the exception against the principle of Audi Alteram Partem are speedy, the procedure problems, interfering with the court, the dishonest of disputing parties, urgency, secrecy, protection of witness and evidence and the worthiness of litigation. After focusing on the exception of the principle of Audi Alteram Partem in present Thailand, we found that the exceptional practices against the principle is observed appropriately.

Field of studyLaws..... Student's signature.....
Academic year2006..... Advisor's signature.....
Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

นับเป็นความภาคภูมิใจของผู้เขียนที่สามารถจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จ ล่วงสมดังที่ปรารถนาไว้ ซึ่งก่อนที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นรูปเล่มผู้เขียนได้พบกับปัญหา อุปสรรคมากพอสมควร แต่ด้วยความเมตตาจากท่านอาจารย์และด้วยกำลังใจจากครอบครัวและ เพื่อนๆ ทำให้ผู้เขียนสามารถผ่านอุปสรรคเหล่านั้นไปได้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ท่านรองศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ ที่กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและท่านอาจารย์ ดร.วรรณชัย บุญบำรุง ที่กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ ปรึกษาร่วมและเป็นผู้วางรากฐานแนวความคิดและทฤษฎีหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เรื่องหลักฟังความสองฝ่าย (Audi alteram partem) ให้แก่ผู้เขียน ตลอดจนได้ตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้จนกระทั่งสำเร็จล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ท่านศาสตราจารย์ (พิเศษ) อรรถนิติ ดิษฐอำนาจ ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ามาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอกราบ ขอบพระคุณ ท่านศาสตราจารย์ (พิเศษ) จรัญ ภักดีธนากุล และ ท่านอาจารย์ธานิศ เกศพิทักษ์ ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ามาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนได้ให้คำปรึกษา แนะนำ แสดงข้อคิดเห็นต่างๆ ซึ่งเป็นการเสริมสร้างให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอขอบคุณ คุณอมรเทพ พบกิจไพศาล คุณจริยา แสงราม ว่าที่ ร.ต.ต่อรัฐ สิงห์เรืองเดช ร.ต.ธีระยุทธ นฤพัทธ์ และคุณพัฒนีย์ ระตินัย เพื่อนๆ และน้องๆ ผู้ซึ่งมีส่วนสำคัญใน ความสำเร็จครั้งนี้ ซึ่งหากปราศจากความช่วยเหลือและกำลังใจจากบุคคลดังกล่าวก็ยากที่ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จได้ด้วยดี

ท้ายที่สุดผู้เขียนหวังว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงจะมีคุณค่าและประโยชน์ในการ ศึกษาวิชานิติศาสตร์ ความดีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้เขียนขอกราบเป็นกตเวทิตาแก่บิดามารดา ของผู้เขียนและขอกราบเป็นกตเวทิตาแด่บูรพาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ ผู้เขียนตั้งแต่ออดีตจนถึงปัจจุบัน ส่วนข้อบกพร่องทั้งหลายนั้นผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1 ความสำคัญของปัญหา.....	1
2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
3 ขอบเขตการวิจัย.....	7
4 สมมติฐานการวิจัย.....	8
5 วิธีการวิจัย.....	8
6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2 แนวความคิดและทฤษฎีหลักฟังก์ชันสองฝ่ายและพัฒนาการของหลักฟังก์ชันสองฝ่ายในประเทศไทย.....	9
1 แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักฟังก์ชันสองฝ่าย.....	9
1.1 ความหมายของหลักฟังก์ชันสองฝ่าย.....	9
1.2 ที่มาและวิวัฒนาการของหลักฟังก์ชันสองฝ่าย.....	11
1.3 หลักฟังก์ชันสองฝ่ายในฐานะที่เป็นหลักประกันขั้นพื้นฐานของกฎหมายวิธีพิจารณาความ.....	15
1.4 หลักฟังก์ชันสองฝ่ายกับการค้นหาความจริงในคดีแพ่ง.....	19
2 บทบาทของศาลและสิทธิของคู่ความตามหลักฟังก์ชันสองฝ่าย.....	20
2.1 บทบาทของศาลตามหลักฟังก์ชันสองฝ่าย.....	20
2.2 สิทธิขั้นพื้นฐานของคู่ความตามหลักฟังก์ชันสองฝ่าย.....	22
2.2.1 สิทธิได้รับการบอกกล่าวโดยชอบ.....	22
2.2.2 สิทธิได้รับทราบรายละเอียดแห่งข้อหาและพยานหลักฐานที่ใช้อ้างอิงในคดี.....	23

2.2.3 สิทธิได้รับโอกาสอย่างเต็มที่ในการต่อสู้คดี.....	23
2.2.4 สิทธิได้รับทราบการดำเนินกระบวนการพิจารณาของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง.....	23
2.2.5 สิทธิได้รับความช่วยเหลือจากทนายความหรือที่ปรึกษา กฎหมาย	24
2.2.6 สิทธิได้รับทราบเหตุผลในคำสั่งหรือคำพิพากษา.....	24
2.2.7 สิทธิโต้แย้งคำสั่งหรือคำพิพากษา.....	25
3 หลักฟังความสองฝ่ายในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศไทย.....	26
3.1 พัฒนาการของหลักฟังความสองฝ่ายในประเทศไทย.....	26
3.1.1 ยุคก่อนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฉบับปัจจุบัน มีผลใช้บังคับ.....	26
3.1.2 ยุคประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฉบับปัจจุบันมีผล ใช้บังคับ.....	29
3.2 การรับรองหลักฟังความสองฝ่ายในประเทศไทย.....	31
4 ข้อยกเว้นของหลักฟังความสองฝ่ายในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของ ประเทศไทย.....	38
4.1 การขาดนัดและกระบวนการพิจารณาโดยขาดนัด.....	39
4.2 การไล่ออกจากบริเวณศาลกรณีละเมิดอำนาจศาล.....	44
4.3 การยื่นและส่งเอกสารให้แก่จำเลยซึ่งไม่มีภูมิลำเนาอยู่ใน ราชอาณาจักร.....	46
4.4 การพิจารณาคำขอฝ่ายเดียวในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง.....	48
4.4.1 คำขอฝ่ายเดียวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง..	49
4.4.1.1 คำร้องขอให้สืบพยานไว้ก่อนเมื่อคู่ความหรือบุคคล อื่นที่เกี่ยวข้องไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย	49
4.4.1.2 คำร้องขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาในกรณีจำเลย ไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร.....	50
4.4.1.3 คำร้องขอคุ้มครองชั่วคราวในเหตุฉุกเฉิน.....	50
4.4.2 การร้องขอพักเรือตามพระราชบัญญัติพักเรือ พ.ศ.2534.....	51

บทที่	ณ หน้า
4.4.3 คำขอฝ่ายเดียวตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทาง ปัญญา และข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้า ระหว่างประเทศ พ.ศ.2540.....	51
4.4.3.1 การขอให้สืบพยานหลักฐานไว้ก่อนกรณีฉุกเฉิน.....	51
4.4.3.2 การขอให้คุ้มครองชั่วคราวก่อนฟ้อง.....	52
4.5 การดำเนินคดีแบบกลุ่ม	53
3 แนวความคิดและทฤษฎีหลักฟังความสองฝ่ายและพัฒนาการของหลักฟังความ สองฝ่ายในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของต่างประเทศ.....	57
1 หลักฟังความสองฝ่ายในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศไทย.....	57
1.1 แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักฟังความสองฝ่ายในประเทศ อังกฤษ.....	57
1.1.1 ประวัติ ความเป็นมา และวิวัฒนาการของหลักฟังความสองฝ่าย ในประเทศไทย.....	57
1.1.2 หลักทั่วไปในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งและการรับรอง หลักฟังความสองฝ่ายในประเทศไทย.....	60
1.2 ข้อยกเว้นของหลักฟังความสองฝ่ายในประเทศไทย.....	62
1.2.1 กระบวนการพิจารณาโดยขาดนัด.....	62
1.2.2 การละเมิดอำนาจศาล.....	65
1.2.3 การยื่นหรือส่งเอกสารให้แก่จำเลยที่มีภูมิลำเนาอยู่นอก ราชอาณาจักร.....	67
1.2.4 การดำเนินคดีโดยผู้แทน.....	69
1.2.5 คำขอฝ่ายเดียว.....	71
1.2.5.1 คำสั่ง Search Order	72
1.2.5.2 คำสั่ง Freezing Injunction.....	73
2 หลักฟังความสองฝ่ายในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศไทย สหรัฐอเมริกา.....	74
2.1 แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักฟังความสองฝ่ายในประเทศไทย สหรัฐอเมริกา.....	74

2.1.1 ประวัติและวิวัฒนาการของหลักฟังความสองฝ่ายในประเทศ สหรัฐอเมริกา.....	74
2.1.2 หลักทั่วไปในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งและการ รับรองหลักฟังความสองฝ่ายในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	76
2.2 ข้อยกเว้นของหลักฟังความสองฝ่ายในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	78
2.2.1 กระบวนการพิจารณาโดยขาดนัด.....	78
2.2.2 การละเมิดอำนาจศาล.....	80
2.2.3 การยื่นหรือส่งเอกสารให้แก่จำเลยที่มีภูมิลำเนาอยู่นอก ราชอาณาจักร.....	81
2.2.4 การดำเนินคดีแบบกลุ่ม.....	83
2.2.5 การควบคุมทรัพย์สินก่อนพิพากษา.....	86
3 หลักฟังความสองฝ่ายในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศฝรั่งเศส	88
3.1 แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักฟังความสองฝ่ายในประเทศ ฝรั่งเศส.....	88
3.1.1 ประวัติและวิวัฒนาการของหลักฟังความสองฝ่ายในประเทศ ฝรั่งเศส.....	88
3.1.2 หลักทั่วไปในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งและการ รับรองหลักฟังความสองฝ่ายในประเทศฝรั่งเศส.....	88
3.2 ข้อยกเว้นของหลักฟังความสองฝ่ายในประเทศฝรั่งเศส.....	91
3.2.1 กระบวนการพิจารณาโดยขาดนัด.....	91
3.2.2 การยื่นหรือส่งเอกสารให้แก่จำเลยที่มีภูมิลำเนาอยู่ นอกราชอาณาจักร.....	93
3.2.3 การใช้สิทธิทางศาลเพื่อปกป้องส่วนได้เสียของส่วนรวม.....	94
3.2.4 การออกคำสั่งเมื่อมีคำร้องฝ่ายเดียว.....	95
3.2.4.1 คำสั่ง Saisie conservatoire	96
3.2.4.2 คำสั่ง Saisie-arrêt	97
3.2.4.3 คำสั่ง Saisie - Foraine.....	97
3.2.4.4 คำสั่ง คำสั่ง Saisie – Contrefaçon.....	98

บทที่	หน้า
3.2.5 การออกคำสั่งในกรณีเร่งด่วน.....	98
4 บทวิเคราะห์หลักฟังความสองฝ่ายและข้อยกเว้นของหลักฟังความสองฝ่ายใน ประเทศไทยกับต่างประเทศ.....	100
1 วิเคราะห์หลักฟังความสองฝ่ายในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศไทย เทียบกับต่างประเทศเปรียบเทียบกับต่างประเทศ.....	100
2 วิเคราะห์ข้อยกเว้นของหลักฟังความสองฝ่ายในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ.....	107
2.1 การขาดนัดและกระบวนการพิจารณาโดยขาดนัด.....	108
2.2 การละเมิดอำนาจศาล.....	112
2.3 การยื่นหรือส่งเอกสารให้แก่จำเลยที่มีภูมิลำเนาอยู่นอกราชอาณาจักร..	116
2.4 การพิจารณาคำขอฝ่ายเดียวในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง.....	123
2.5 การดำเนินคดีแบบกลุ่ม.....	126
3 ปัจจัยที่มีผลต่อการยกเว้นของหลักฟังความสองฝ่ายของประเทศไทยและ ต่างประเทศ.....	134
5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	139
รายการอ้างอิง.....	144
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	152